

Huygebaert, Stefan. 2016. "Kunst in Café artistique Flessinghe " In *500 jaar Café Vlissinghe*, edited by Lieven De Visch, 56-73. Brugge. [versie voor opmaak, zonder afbeeldingen]

[p. 56]

[p. 57]

Kunst in *Café artistique Flessinghe*

Café Vlissinghe is als herberg vooral in de late 19de eeuw een verzamelplek voor kunstenaars. Recent onderzoek naar aanleiding van 500 jaar Café Vlissinghe bracht nieuwe inzichten met zich mee over het kunstgenootschap 'Kunstgenegen', alsook een antwoord op een aantal vragen.

Waarom 'Kunstgenegen'?

“Wij heten en wij zijn de ‘Kunst genegen’ en zullen dat ook blijven, totdat wij haar bevorderen kunnen. Wij zijn als jonge takken van den machtige boom, die zijne glorieschaduw over Vlaanderen werpt en hebben het goede vertrouwen, dat wij ook eens boompjes zullen worden.” (Brugsche Beiaard, 7 juli 1894)

Met deze woorden schenkt Gabriël Thomas (1869-1929) de zijden vlag van 'Kunstgenegen', drie maanden na de oprichting van het genootschap op 11 maart 1894. Hij lijkt te verwijzen naar de andere Brugse oudleerlingenkring, 'Takjes worden boomtjes'. Thomas is de eerste en meteen ook de enigste voorzitter van 'Kunstgenegen'. Hij krijgt de hulp van vice-voorzitter Victor De Loose en secretaris Louis Van Hollebeke. Deze laatste omschrijft het doel van de kring als *“...de leden primussen, op behoorlijke wijze, aanmoediging te geven, ten einde hen aan te wakkeren de zo moeilijke baan der Kunst met onwankelbare standvastigheid te betreden, en door noeste vlijt het hunne bij te dragen tot het opbouwen van den kunstroem onzer geboortestad.”*

'Kunstgenegen' verzamelt (oud-)leerlingen van de Brugse Academie voor Schone Kunsten. Met de directeurs van die academie, architect Louis Delacenserie en, vanaf 1910, kunstschilder Flori Van Acker, heeft de kring dan ook een goed contact. Leden zoals Victor De Loose, Charles Poupaert en Jef Van de Fackere geven er ook les.

[p. 58: afb.]

[p. 59]

De kernperiode van 'Kunstgenegen' valt samen met haar zeven salons, georganiseerd tussen 1894 en 1900. Rond 1902 splitst een deel van de groep af onder naam 'Cercle des X'. Toch blijven ze tot de Eerste Wereldoorlog actief in de Brugse cultuurscène, onder meer dankzij de samenwerking met het 'Syndicaat der Brugse Drukkers', een soort van belangenvereniging van dagbladschrijvers, opgericht in maart 1902. Daarbij komt echter een nieuw genootschap *Kunst*, dat vergadert in café 'Charlemagne' in de Kuiperstraat. Gabriël Thomas is er secretaris en heel wat Kunstgenegen leden zoals De Loose, De Sloovere, Van den Abeele en Van de Fackere stellen er werk tentoon.

‘Kunstgenegen’ komt in het lange rijtje van Brugse genootschappen voor beeldende kunst rond 1900, elk met hun vaste stek in de herbergen van de stad. Oud-leerlingen van de Academie kunnen sinds 1887 al terecht bij ‘Takjes worden boomtjes’ in estaminet Sint-Ivo bij de Sint-Salvatorskathedraal. In 1894 ziet, naar Parijs’ voorbeeld, ‘De Zwarte Kat’ het levenslicht in een café in de Langestraat. De ‘Cercle Artistique Brugeois’ of ‘Brugsche Kunstkring’ is sinds haar oprichting in 1878 een vaste waarde met drukbezochte – zij het betalende – tentoonstellingen. Ook de ‘Adriaen Willaertskring’, gesticht in 1891 door Hendrik Van Hulle, en de meer openlijk verzuilde instellingen zoals het katholieke ‘Davidsfonds’ en het liberale ‘Van Gheluwegenootschap’ en ‘Willemsfonds’ verzorgen succesvolle kunst- & nijverheidstentoonstellingen en concerten. In 1897 sticht Edmond Van Hove de West-Vlaamse afdeling van het ‘Kunstverbond der Vlaanderen’, waarvan de Gentse afdeling Emile Claus (1849-1924) als voorzitter heeft.

Tussen al deze kringen bestaan meer bruggen dan muren. Sprekers zoals Julius en Maurits Sabbe en Medard Verkest, maar ook musici zoals Edward Danneels en de vele Brugse kunstenaars zijn bij meerdere van deze kringen welkom.

[p. 60]

Ondertussen profileert ‘Kunstgenegen’ zich, onder meer door haar lokaal in Vlissinghe en het Nederlands als voertaal, als een uitgesproken Vlaamse kring. “*Kunstgenegen beduid[sic?] even vaderlandsliefde*” klinkt het op het primusfeest voor Alfred Vienne, dat samenvalt met een elf juliviering. Architecturaal verdedigt de kring de Vlaamse bouwtrant. Dat alles houdt de Franstalige pers niet tegen uitvoerig en enthousiast over het genootschap te berichten, in het bijzonder die van liberale signatuur. Mogelijk onder invloed van de overtuigingen van Thomas en Van Hollebeke lijkt ‘Kunstgenegen’ immers een meer liberale strekking te hebben. Dit verklaart ook de lovende en opbouwende kritieken in liberale kranten zoals ‘Het Laatste Nieuws’, ‘Burgerwelzijn’ en ‘Le Petit Bleu du Matin’, alsook het bezoek aan het ‘Museetje’, hun vergaderlokaal in Vlissinghe, door de Gentse liberale studentenvereniging in 1906. Van in het begin onderlijnt ‘Kunstgenegen’ graag het gratis karakter van haar tentoonstellingen, vooral in tegenstelling tot de meer elitaire ‘Cercle Artistique Brugeois’. De kring in Vlissinghe ijvert ook voor de gratis toegang tot de Brugse musea voor het volk.

Waarom Vlissinghe als thuishaven?

Aanvankelijk komt ‘Kunstgenegen’ samen in de wijk Sint-Gillis, in herberg ‘Batavia’. Vervolgens in ‘De Gouden Hoorn’ op de Simon Stevinplaats en in het ambachtshuisje van de Korenwegers in de Braambergstraat. Vanaf april 1897 krijgt ‘Kunstgenegen’ een zaaltje in Café Vlissinghe en vindt ze er haar vaste stek. Eigenaar Leon De Meulemeester ziet het commercieel potentieel van een vast kunstgenootschap wel in, en laat zelfs een erker bijbouwen met het wapen van de Academie in de consoles. In de vorm van postkaartjes pronkt hij graag met de gezelligheid van het zogenaamde ‘Museetje’: de Vlaamse zitkeuken, met Leuvense stoof en een enorme hoeveelheid huisraad, waaronder de groene keramieken bierpotten van ‘Kunstgenegen’. Aanvankelijk staat op de schouwmantel bierkoning

Cambrinus geschilderd, naast een bierton van huisbrouwer 'Den Arend', later 'Aigle-Belgica'. Na 1899 richt de vereniging het zaaltje heel wat soberder in. Naast een aantal Vlaamse zegswijzen op de lambrisering, pronkt sindsdien op de schouw het academiewapen en de spreuk "Uyt Jonsten Versaemt" of "uit plezier bijeen".

Café Vlissinghe zorgt niet alleen voor onderdak, maar ook voor inspiratie. Al voor 1897 kiezen leden zoals Victor De Loose en Jef Van de Fackere voor Vlissinghes interieur of bolspelers als onderwerp van hun schilderijen, een keuze die later nog vaak zal terugkeren. Ook academiedirecteur Flori Van Acker verwerkt de gelagzaal van het café in enkele van zijn aquarellen. Schrijvers weten Vlissinghe eveneens

[p. 61: afb.]

[p. 62]

te appreciëren. In 1905 kiest auteur en liberaal politicus Aldemar C. Van der Cruyssen (1836-1926) voor café Vlissinghe als decor van zijn novelle 'Fortuin : zedeschetsen uit het hedendaagsche leven' (1905).

Wat doet 'Kunstgenegen'?

'Kunstgenegen' ziet de ondersteuning van jonge kunstenaars als haar belangrijkste plicht. Veel van haar activiteiten staan daarom in het teken van dit opkomend talent. Jaarlijks krijgen zij de kans hun schilderijen, aquarellen, tekeningen, sculpturen, bouwplannen en decoratiestukken te tonen in kleinschalige tentoonstellingen of *salonnets*. Over haar activiteiten berichten ze aanvankelijk via de Brugse pers, met mededelingen voor leden in 'Burgerwelzijn'. Na een geïmproviseerde eerste editie geopend op 17 juni 1894 in de herberg 'Batavia' op Sint-Gillis exposeert de kring van 1895 tot 1899 in de orgelzaal op de Muntplaats, meestal tijdens de tweede en derde week van augustus. De meest omvangrijke 'Kunstgenegen' tentoonstelling, gaat van 2 tot 24 december 1900 door in de foyer van de stadsschouwburg. Hoewel de Brugse en nationale pers stevast benadrukken dat de bezoekers er geen grote meesterstukken moeten verwachten, en ondanks het bescheiden opzet – vaak laat men zelfs na een catalogus te publiceren – is de pers meestal enthousiast over de kwaliteit van de jonge garde en hun verwezenlijkingen.

'Kunstgenegen' organiseert tijdens de winters kort na de eeuwwisseling ook de eerste drie zogenaamde Academische feesten. Net zoals bij de recitals in Café Vlissinghe maakte ook hier muziek een inherent deel uit van het avondprogramma. Verder verzorgen sprekers kunsthistorische lezingen. Bovenal vindt 'Kunstgenegen' het belangrijk om de Brugse traditie van primussenfeesten in stand te houden. Een strijdpunt waar ook Flori Van Acker voor te vinden is. Met grote triomfbogen, vuurwerk en muziek vierden ze de Brugse winnaars van de eerste prijzen aan de academies van het land.

Ook wanneer prominenten uit de Brugse kunstscène successen boeken zoals aanstellingen in een academie of het verkrijgen van eretekens, is 'Kunstgenegen' van de partij, net als bij postume eerbewijzen aan kunstenaars zoals beeldhouwer Hendrick Pickery.

[p. 64: afb.]

[p. 65]

Wie zijn de leden?

Geen café zonder bier, geen kring zonder leden. Echte ledenlijsten zijn voor 'Kunstgenegen' niet voor handen, maar de tentoonstellende leden, de groepsfoto's en een enkele vergaderlijst geven een beeld van wie nu net die leden zijn. Een eerste belangrijke conclusie is dat drie kunstenaars die steevast als lid van de kunstkring worden beschouwd, dat bij nader inzien niet zijn. **Antoon Joostens** (1820-1886), van wie een aantal werken de muur van de herberg sieren, is al acht jaar gestorven bij de oprichting in 1894. Als academieleerkracht heeft **Edmond Van Hove** (1851-1913) dan wel een belangrijke invloed op zijn leerlingen (zijn studie van een oude vrouw siert het vergaderlokaal in Vlissinghe), een lid is hij nooit geweest. Zijn typische historische genrestukken die het alledaagse leven uit de zestiende eeuw herscheppen, hebben ook hun invloed op leden zoals Jef Van de Fackere. **Flori Van Acker** (1858-1940) kan 'Kunstgenegen' dan weer appreciëren omwille van hun inzet voor de primussen en andere oud-leerlingen. Als academiédirecteur en één van de meest actieve Brugse kunstschilders en affichekunstenaars van rond de eeuwwisseling, komt hij dikwijls over de vloer in Café Vlissinghe, maar ook hij stelt nooit bij het genootschap tentoon.

Net als de Brugse academie is 'Kunstgenegen' een mannenclub. Eén ervan, kunstschilder Jef Van de Fackere, zal als leerkracht aan de Brugse academie in 1918 een afdeling voor meisjes in het dagonderwijs stichten. Het valt ook op dat zowat alle leden in de jaren 1870 geboren zijn en dus jong afgestudeerden zijn bij de oprichting van 'Kunstgenegen' in 1894. Uiteraard gaat het, als (oud-)leerlingen van de Brugse academie, vooral om Brugse kunstenaars. De academie in Brugge is echter een aantrekkingspool voor de hele provincie West-Vlaanderen en ook binnen 'Kunstgenegen' zijn enkele niet-Bruggelingen actief. Vooral de Oostendse schilder Emiel Bulcke en de Kortrijkse beeldhouwer Hendrik Noreilde (1872-1958) zijn daarbij van belang.

Daartegenover springt de afwezigheid van grotere namen uit het Brugse fin de siècle in het oog. Zoals 'La Patrie' het naar aanleiding van de tentoonstelling in 1900 stelt: "Point de grands noms au catalogue. Point de maîtres renommés attirent l'attention générale." In de documenten en tentoonstellingscatalogi van 'Kunstgenegen' ontbreken de namen van die iets oudere Charles Rousseau, Louis Reckelbus, Frank Brangwyn, de jonge Emile Rommelaere (1873-1961) en andere bekende alumni van de Brugse academie en leden van de zogenaamde Brugse

[p. 66]

school rond 1900. Zij stellen, net als Van Hove en Van Acker, wel tentoon bij de andere Brugse kunstgenootschappen.

Door deze homogene samenstelling wat betreft afkomst en leeftijd, het lokale karakter van de kring, de traditionele, weinig revolutionaire kunst en de doelstelling om bovenal tentoonstellingsmogelijkheden en ondersteuning aan jonge kunstenaars te geven, mag 'Kunstgenegen' als een Brugs equivalent van het Antwerpse 'Als Ik Kan' (°1883) worden beschouwd. Ook deze kring verzamelt immers jonge twintigers uit de lokale academie die vooral een lokale glorie ofte *gloire de clocher* veeleer dan een plaats in de nationale kunstgeschiedenis verworven, zoals Jean F. Buyck het verwoordt. Over 'Kunstgenegen' blijft het dan ook stil in de grote Brusselse artistieke tijdschriften 'L'Art Moderne' en 'La Fédération Artistique'. Dit belet de Brusselse liberale krant 'Le Petit Bleu du Matin' niet om tot drie maal toe over de tentoonstellingen van 'Kunstgenegen' te berichten, en wel in lovende woorden. Mogelijk was het Hendrick Noreildes borstbeeld van een jongen met papieren hoedje onder de titel 'Le petit bleu' dat de aandacht van de krant in kwestie trok.

Als (oud-)leerlingen van de Brugse Academie mag het niet verwonderen dat de leden van 'Kunstgenegen' in de eerste plaats de typische Brugse thematiek in hun schilderijen verwerken. Stadszichten, kantwerksters en volkse interieurs behoren tot hun populairste onderwerpen.

De aanvoerder van de kunstschilders is kandidaat-notaris **Gabriel Thomas** (1869-1929). De voorzitter is een begenadigd schilder van Brugse genrestukken en stadszichten en tekent talloze portretten. Zijn huwelijksreis in Italië in 1898 levert hem enkele Italiaanse types op die hun weg naar de tentoonstelling vinden, alsook een zicht op de Vesuvius in aquarel. In mei 1906, kort nadat de beruchte vulkaan van zich laat horen met een moordende uitbarsting, geeft Thomas er in Vlissinghe een lezing over. In de pers kunnen zijn kunstwerken op veel bijval rekenen, en ook binnen 'Kunstgenegen' wordt de voorzitter meermaals gevierd. Vicevoorzitter **Victor De Loose** (1871-1920) is van beroep meester-schoenmaker en leraar lijntekenen aan de Brugse academie onder Flori Van Acker. Van De Loose hangen stevast enkele interieurschilderijen op de tentoonstellingen van 'Kunstgenegen'. Een andere vaste waarde is **Arthur Vrielynck** (1877-1918), een impressionistisch stadszicht- en landschapsschilder en vanaf 1909 een buur van café Vlissinghe. De Brugse schilder **Georges De Sloovere** (1873-1970) stelt aan het begin van zijn lange loopbaan meermaals bomenzichten en ander werk tentoon op de salonnets. Vanaf 1917 onderwijst De Sloovere aan de Brugse Academie, waar sinds 1904 ook **Jef Van de Fackere** (1879-1946) lid is van het lerarenkorps. Van de Fackere oogst bij 'Kunstgenegen' succes met zijn pastels en portretten. Ook secretaris **Louis Van Hollebeke** (ca. 1877-1932) stelt schilderijen tentoon bij 'Kunstgenegen'. Hij is ook liberaal vrijmetselaar, actief bij 'Takjes worden Boomptjes' en de organisatie van diverse tentoonstellingen. In 1914 neemt glazenier **Alfons Annys** (1892-1972), zoon van een glasschilderfamilie, het schrijverschap van hem over.

[p. 69]

Op de salonnets van de kring zijn ook beeldhouwwerken te zien. Kortrijkzaan **Hendrik Noreilde** (1872-1958) studeert slechts kort aan de Brugse Academie bij Hendrik en Gustaaf Pickery. Tijdens zijn verdere studies in Antwerpen, Brussel en Parijs blijft hij echter zijn beeldhouwwerken opsturen naar 'Kunstgenegen'. Nadat Noreilde in 1894 namens de (oud-)leerlingen van de Brugse Academie de lijkrede uitspreekt voor zijn leraar, Hendrik Pickery, stelt hij in 1895 bij 'Kunstgenegen' een portret in bas-reliëf van de bekende Brugse beeldhouwer tentoon. **René Raoux** toont in 1895 het portret van Gabriël Thomas in bas-reliëf.

Voor het drukwerk rekent 'Kunstgenegen' uiteraard op de eigen leden, waartussen heel wat grafisch talent zit. Schilder en graficus **Jules Fonteyne** (1878-1964) verzorgt heel wat van het drukwerk in een eigen variant op de Art Nouveau. Daarnaast stelt hij bij de kring ook prenten tentoon, waaronder het portret van zijn vader en enkele prenten van dieren. Hoewel **Arthur Van Neste** (1874-1969) Brugge al snel omruilt voor Antwerpen, bewijst ook hij er zijn kunnen als illustrator en prentmaker. Zo toont hij in 1895 de originele getekende illustraties voor het boek 'De Gouden Vlinder' van de Brugse poëet Hendrik De Marez. Wanneer Vlissinghe-uitbater Léon De Meulemeester in 1897 een affichewedstrijd met een tiental deelnemers uit 'Kunstgenegen' uitvaardigt, komen Van Neste en Fonteyne als respectievelijk laureaat en vice-laureaat uit de bus.

Ook de decoratieve kunsten maakt een belangrijk onderdeel uit van de kring. Meubels, houtsnijwerk, smeedijzer, glasramen, borduurwerk en marmernaboetsingen hebben hun plaats op de tentoonstellingen. Kunstsmid **Julien Van den Abeele** voorziet het diptiek 'Het Minnewater - De meebrug onder de sneeuw' van Flori Van Acker van een smeedijzeren geraamte op de wereldtentoonstelling van Chicago in 1893, en smeedt het geldkoffertje van 'Kunstgenegen'. **R. Dollé** toont borduurwerk naar onder meer werk van Victor De Loose. **Désiré Willaert** ontwerpt de brievenbus met aankondigingsbord van de kring, uitgevoerd door Pieter Vincke en vandaag nog steeds te zien in het 'Museetje'. Bij de architecten is Oostendenaar **Louis D'Helft** trouw lid én fotograaf van 'Kunstgenegen'. Net als Désiré Willaert en **Arthur De Wispelaere** ontwerpt en bouwt hij vooral in de Brugse neogotische stijl, aangespoord door de filosofie binnen 'Kunstgenegen'.

[p. 70-71: afb.]

[p. 72-73: vertaling Eng/Fr]